

Scholieren: we schieten ze af

On achève bien les écoliers, zo luidt de titel die Peter Gumbel aan zijn nieuwe boek heeft meegegeven.¹ Of vrij naar Sydney Pollack: *they shoot schoolkids, don't they?*² Om dat in goed Nederlands te vertalen, moeten we een germanisme bezigen: *scholieren, we schieten ze af!* Hij doelt op de rat-race die volgens hem kenmerkend is voor het Franse schoolsysteem. Er worden hoge eisen gesteld en men bekommert zich niet om degenen die het tempo niet kunnen bijbenen. Peter Gumbel is een succesvolle Britse journalist in Parijs, die inmiddels ook Journalistiek aan een Grande École doceert. Zijn twee dochters zitten in Frankrijk op school. Als buitenlandse correspondent had hij altijd veel ontzag voor de kwaliteit van het Franse onderwijs. Maar als docent en vader kijkt hij daar nu anders tegenaan.

Hij is niet alleen geschrokken van de meedogenloze selectie, die tot uiting komt in veel zittenblijvers en voortijdige schooluitval, maar hij hekelt ook de vernederende manier waarop leerlingen en studenten bejegend worden. Ze worden kleingehouden en hun gevoel van eigenwaarde wordt aangetast. Niemand durft z'n mond open te doen. De docent is de hoogverheven expert die kennis aandraagt, en de leerlingen mogen slikken of stikken. Hun leerproces wordt gereguleerd door toetsen en cijfers. Hulp of empathie van de docent is ver te zoeken. Hij (zij) is niet geïnteresseerd in hun talenten en mogelijkheden. Lage cijfers worden hun ingepeperd. Daardoor krijgen ze psychosomatische klachten en verzinken ze in slaafsheid en apathie.

Gumbel is nog steeds onder de indruk van de hoge ambities van het Franse schoolsysteem, dat iedere leerling een stevige algemene ontwikkeling wil meegeven, zowel in 'academisch' als in cultureel opzicht. Maar wat volgens hem ontbreekt is een humane bejegening en een persoonlijke vorming gebaseerd op zelfvertrouwen, groei naar zelfstandigheid en actieve ontwikkeling van de eigen talenten. In dat verband looft hij in *The Guardian* (5/9/2010) het Britse onderwijs, waar veel nadruk wordt gelegd op 'self-esteem, personality and character'.³

Ik ben eigenlijk wel benieuwd hoe Peter Gumbel het Nederlandse onderwijssysteem zou karakteriseren, als hij met enige kennis van zaken daarover een boekje open zou doen. Ik denk dat de Nederlandse onderwijscultuur in vergelijking met Frankrijk beter scoort op humane relaties tussen leraar en leerling.⁴ Maar volgens Gumbel is dat niet de belangrijkste pijnpunt in het Franse systeem. De werkelijke pijn zit in de continue selectie: leerlingen/studenten die lage cijfers halen worden als uitschot (en als kandidaat-afschot) behandeld. In dat opzicht heeft het secundair en tertiair onderwijs in Nederland geen schoon blazoen.

Ik denk dat het Nederlandse onderwijssysteem bij Gumbel een onvoldoende zal scoren. Continue selectie is bij ons een systeemkenmerk omdat iedere leerling of student uiteindelijk wordt afgerekend op uniforme, hoge eindexameneisen. Daarin onderscheiden Nederland en Frankrijk zich van landen waar alle leerlingen of studenten (al dan niet na een toelatingsselectie) geduldig naar het diploma worden geleid. In die landen wordt aanvaard dat zij binnen een gegeven opleiding niet allen hetzelfde niveau zullen bereiken. Dat wordt tot uitdrukking gebracht in grote keuzevrijheid bij het samenstellen van het vakkenpakket en in verschillende eindniveaus per vak. En verderop in de school- en studieloopbaan trekt men daaruit de consequentie dat opleidingen aan de poort mogen selecteren. Maar ook in die hogere opleidingen geldt als uitgangspunt dat leerlingen/studenten, als ze eenmaal zijn toegelaten, in principe naar de (wederom qua niveau variabele) eindstreep worden geleid.

In een onderwijssysteem dat continue selectie heeft afgezworen, kunnen docenten 't zich permitteren in iedere leerling of student te geloven.⁵ Er heerst een klimaat van wederzijds vertrouwen. De helpende rol van de docent wordt niet overwoekerd door de selecterende rol van de examinerende. De docent heeft hoge verwachtingen van zijn pupillen en tracht hun zelfvertrouwen te versterken opdat ze hun talenten maximaal ontwikkelen. Voor Nederlandse oren klinkt dit allemaal erg idealistisch, maar je kunt 't ook heel concreet maken. Dat doet bijvoorbeeld Jesus de la Torre, een nieuwe Volkskrantblogger die een serie is gestart over het geheim van de motiverende leraar.⁶

Wes Holleman
weblog onderwijs 27-9-2010
<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://petergumbel.com/en/the-book>

² <http://www.imdb.com/title/tt0065088/>

³ <http://www.guardian.co.uk/world/2010/sep/05/french-schools-pupils-feel-worthless>; wat de lezersreacties betreft is

ook de gelijklopende Amerikaanse versie (http://www.educationnews.org/ed_reports/thinks_tanks/99685.html) interessant. In de Franse media is veel (merendeels positieve) aandacht besteed aan Gumbels boek (zie bijvoorbeeld: http://www.lemonde.fr/livres/article/2010/09/17/on-acheve-bien-les-ecoliers-de-peter-gumbel_1412515_3260.html)

⁴ Maar pas op! Expat Robert Bullock (24/9/2010) komt met een veel genuanceerder verhaal over Franse *basisscholen* (http://www.expatica.com/fr/lifestyle_leisure/blogs_photos/Notes-from-an-exiled-Franglais-Dont-kiss-the-teacher.html).

Heeft Gumbel bij zijn internationale vergelijking vooral het secundair en tertiair onderwijs op het oog?

⁵ Vergelijk: <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1460>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1107>;

<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1066>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=653>;

<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=619>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=544>.

⁶ http://www.vkblog.nl/bericht/347848/Wiskunde_is_een_moeilijk_vak%21_-_Hoe_motiveer_ik_mijn_leerlingen%3F_%5B9%5D